

adviseurs in
ruimtelijke
ontwikkeling

Nader onderzoek Wet natuurbescherming

Hengevelde, De Marke III, fase 2

Gemeente Hof van Twente

Datum: 13 mei 2020

Projectnummer: 190308

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
1.3	Kwaliteitsborging	6
2	Wettelijk kader	7
2.1	Verboden en zorgplicht	7
2.2	Opzetvereiste	8
2.3	Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing	8
3	Ecologie van de egel	10
4	Onderzoekmethodiek	11
5	Resultaten	12
6	Conclusie en advies	13
6.1	Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?	13
6.2	Vervolgstappen	13

Geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op de agrarische velden tussen de Needsestraat, Janninksweg en Diepenheimsestraat te Hengevelde is in 2014 het bestemmingsplan 'De Marke III' vastgesteld. Op het noordelijk deel (fase I) is reeds nieuwbouw gerealiseerd. Hof van Twente is voornemens om op de zuidelijke locatie (fase II) binnenkort ook nieuwbouw te realiseren. Vanwege veranderde inzichten is mogelijk een bestemmingsplanwijziging nodig.

Voor de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan is het noodzakelijk dat de haalbaarheid ervan wordt aangetoond. Er dient daarom vanuit de ecologie onderzocht te worden of met de ruimtelijke ontwikkelingen die het plan toestaat sprake is van overtreding van de geldende natuurwet- en regelgeving. In dit kader heeft SAB reeds een quick scan natuur (SAB, 2020) uitgevoerd. Uit deze quick scan blijkt dat op voorhand de aanwezigheid van essentieel leefgebied van de egel niet kan worden uitgesloten. Voorliggende rapportage zet de bevindingen van het nader onderzoek naar deze soorten uiteen.

Het doel van het hierna beschreven onderzoek is om de aan- of afwezigheid aan te tonen van voornoemde soorten en om vast te stellen wat de functies van het plangebied en het omliggende terrein voor deze soorten zijn. Uiteindelijk wordt op basis van deze bevindingen een advies uitgebracht over de wettelijke consequenties hiervan en eventuele vervolgstappen die noodzakelijk zijn.

1.2 Plangebied

1.2.1 *Huidige situatie*

Het plangebied bevindt zich aan de rand van de bebouwde kom van Hengevelde (gemeente Hof van Twente, provincie Overijssel). De omgeving van Hengevelde kenmerkt zich door agrarische gronden en de kleinschalige bosgebieden. In de nabijheid liggen natuurgebieden als 'Kerspel-Goor' en 'Markvelder veld'.

De directe omgeving van het plangebied kenmerkt zich voornamelijk door de aanwezigheid van woonhuizen en twee bedrijfsterreinen. Ten noorden van het plangebied ligt het reeds deels gerealiseerde deel van De Marke III met woonhuizen. Ten oosten van het plangebied bevinden zich tevens woonhuizen. Ten zuiden van het plangebied bevindt zich de provinciale weg met daarachter agrarisch gebied en ten westen van het plangebied liggen twee bedrijven (taxibedrijf en machinerie-bedrijf). Navolgende afbeeldingen geven de globale ligging van het plangebied weer.

Topografische kaart met de globale ligging van het plangebied (rood omkaderd). Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

Luchtfoto met de globale ligging van het plangebied (wit omkaderd). Bron: PDOK. Bewerking: SAB.

Op 31 juli 2019 is een veldbezoek uitgevoerd. Het plangebied bestaat uit een groot en een kleine grasland, een maïsakker, een bomenrij van elzen en een woonhuis met enkele opstallen. Verder liggen langs de noordwestgrens van het plangebied nog greppels welke in nattere tijden water bevatten. Ten tijde van het veldbezoek waren geen watergangen aanwezig in het plangebied. Navolgende afbeeldingen geven een impressie van het plangebied ten tijde van het veldbezoek.

Klein grasland.

Maisakker.

Bomenrij.

Groot grasland.

De Marke fase 1 (deels gerealiseerd).

Woonhuis met opstallen.

1.2.1 Toekomstige situatie

In de toekomstige situatie zal in het plangebied nieuwbouw gerealiseerd zijn. Voor het totale bestemmingsplan 'De Marke III' stonden ruim 50 woonhuizen gepland. Bij fase 2 is echter gebleken dat er meer vraag is naar starterswoningen, waardoor een groter aantal woningen gerealiseerd kan worden. Het exacte aantal zal nog vastgesteld worden, maar zal maximaal 70 woningen voor fase 2 zijn. Het reeds bestaande woonhuis met opstallen aan de zuidkant van het plangebied zal behouden blijven. De bomenrij zal waarschijnlijk wel gekapt worden. Vanuit de westkant zal een groene zone gerealiseerd worden met groene aders die door de wijk heen zullen lopen.

1.3 Kwaliteitsborging

Kwaliteit van het ecologisch onderzoek en het geleverde product staat bij SAB hoog in het vaandel. Mede daarom zijn wij aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus (NGB); de brancheorganisatie voor groene adviesbureaus. Om te allen tijde aan onze standaard te voldoen, hanteren wij de volgende werkwijze:

- Het onderzoek wordt uitgevoerd conform geldige onderzoeksprotocollen, zoals het vleermuisprotocol (2017), de kennisdocumenten van BIJ12 (2017), de soortinventarisatieprotocollen van het NGB (2017) en Brochure Soortbescherming in Overijssel (2019).
- Het afwijken van de protocollen vindt enkel plaats indien dit ecologisch goed te onderbouwen en te rechtvaardigen is.
- Het onderzoek wordt enkel uitgevoerd door deskundigen op het gebied van de betreffende soorten. Ecologen in opleiding tot deskundige zijn tijdens veldonderzoek altijd onder begeleiding van een deskundige. Onder een ecologisch deskundige verstaan we iemand met aantoonbare ervaring en kennis op het gebied van soortspecifieke ecologie en die voldoet aan één of meerdere van onderstaande punten (www.rvo.nl):
 - 1 Hij/zij heeft een afgeronde hbo- of universitaire opleiding, met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie;
 - 2 Hij/zij heeft een afgeronde mbo-opleiding, met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten;
 - 3 Hij/zij is werkzaam voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau dat is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus;
 - 4 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de soortenbescherming en is werkzaam of aangesloten bij de volgende Nederlandse organisaties: Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied;
 - 5 Hij/zij zet zich aantoonbaar actief in op het gebied van de monitoring en/of bescherming van de Nederlandse natuur.
- Nadat het eerste conceptrapport gereed is, beoordeelt een collega het rapport op inhoud en vorm. De auteur verwerkt de geplaatste opmerkingen of bespreekt deze met de beoordelaar om zo tot een eensluidend advies te komen.

2 Wettelijk kader

De bescherming van dier- en plantensoorten is geregeld in de Wet natuurbescherming (wetten.overheid.nl). De artikelen waarin in dit hoofdstuk naar wordt verwezen, komen allen uit deze wet.

2.1 Verboden en zorgplicht

Voor een aantal soorten is door middel van verboden een beschermingsregime opgenomen. Er is een apart beschermingsregime voor vogelrichtlijnsoorten (artikelen 3.1 tot en met 3.4), voor habitatrichtlijnsoorten (artikelen 3.5 tot en met 3.9) en voor andere soorten (artikelen 3.10 en 3.11).

Naast de beschermde dier- en plantensoorten geldt op basis van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming voor al de in het wild levende soorten ook een zorgplicht. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor deze soorten en hun directe leefomgeving. Dit houdt onder meer in dat men negatieve gevolgen voor aanwezige soorten zo veel mogelijk beperkt door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.1.1 *Vogelrichtlijnsoorten*

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.1: het is verboden om van nature in Nederland in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen, het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van deze soorten te beschadigen of te vernielen of nesten van vogels weg te nemen. Ook is het verboden deze soorten opzettelijk te storen wanneer dit van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de soort.

De verboden in de wet zorgen voor een goede bescherming van nesten van alle in het wild levende vogelsoorten tijdens het broedseizoen. Globaal loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus, maar ook de nesten van broedende vogels buiten deze periode zijn beschermd. Daarnaast zijn van een aantal vogelsoorten de nesten jaarrond beschermd, dus ook als ze niet als broedlocatie worden gebruikt. Het betreft dan over het algemeen soorten die hun nest het gehele jaar als verblijfplaats gebruiken of soorten die niet of nauwelijks in staat zijn om een eigen nest te bouwen.

2.1.2 *Habitatrichtlijnsoorten*

Voor ruimtelijke ingrepen zijn de volgende verboden relevant, zoals vermeld in artikel 3.5: het is verboden om soorten van de Habitatrichtlijn en van de verdragen van Bonn en Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden, te vangen of te verstoren, om eieren opzettelijk te vernielen, om voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en om planten van de Habitatrichtlijn en van het verdrag van Bern opzettelijk te onwortelen of te vernielen.

2.1.3 Andere soorten

Naast de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten worden in de wet nog een aantal andere dier- en plantensoorten beschermd. Voor deze soorten zijn bij ruimtelijke ingrepen de volgende verboden relevant, zoals is weergegeven in artikel 3.10: het is verboden de beschermde diersoorten opzettelijk te doden of te vangen en om de vaste voortplantings- of rustplaatsen te beschadigen en het is verboden om de beschermde plantensoorten opzettelijk te plukken, ontwortelen of te vernielen.

2.2 Opzetvereiste

Bij veel van de hierboven genoemde verboden is er sprake van een opzetvereiste. Zo is het verboden om vogelnesten *opzettelijk* te beschadigen. In de wet wordt bij deze opzet uitgegaan van 'voorwaardelijke opzet'. Bij voorwaardelijke opzet is men zich bij het handelen bewust van de mogelijke negatieve consequenties, terwijl men de handeling toch uitvoert (Europese Commissie, 2007). Een voorbeeld van voorwaardelijke opzet is iemand die in het voorjaar een boom omzaagt en daarbij 'per ongeluk' een vogelnest beschadigt. De persoon had niet de opzet dit nest te beschadigen. Maar in de broedtijd van vogels is er wel een aanzienlijke kans dat er in een boom een vogel nestelt. Er kan daarom toch sprake zijn van opzettelijke beschadiging van het nest; voorwaardelijke opzet.

2.3 Vrijstelling, gedragscodes en ontheffing

Provinciale Staten kunnen in een verordening een vrijstelling verlenen van de bovenstaande verboden (artikel 3.10, lid 2). De provincie Overijssel heeft besloten voor een aantal algemeen voorkomende zoogdiersoorten en amfibieën een vrijstelling te verlenen, voor handelingen die men verricht in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling en voor handelingen in het kader van bestendig beheer en onderhoud. Het betreft de soorten aardmuis, bosmuis, dwergmuis, dwergspitsmuis, gewone bosspitsmuis, haas, huisspitsmuis, konijn, ree, rosse woelmuis, tweekleurige bosspitsmuis, veldmuis, vos, woelrat, bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en middelste groene kikker.

Daarnaast zijn de in paragraaf 2.1.1 beschreven verboden niet van toepassing op handelingen die men uitvoert in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling of bestendig beheer en onderhoud, wanneer men die handelingen uitvoert conform een goedgekeurde gedragscode (artikel 3.31). Gedragscodes kunnen daarbij zowel gebruikt worden voor de omgang met de Vogelrichtlijnsoorten, de Habitatrichtlijnsoorten als de andere beschermde soorten. Wel geldt voor de Vogelrichtlijnsoorten en de Habitatrichtlijnsoorten de aanvullende eis dat de handelingen die men uitvoert een wettelijk belang dienen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn (artikel 3.31, lid 1 onder d). Het gaat dan onder meer om handelingen in het belang van de volksgezondheid, openbare veiligheid of ter bescherming van flora en fauna.

Tot slot kunnen Gedeputeerde Staten, wanneer er geen andere bevredigende oplossing bestaat, onder bepaalde voorwaarde een ontheffing verlenen van de verboden (artikel 3.8 lid 1 en artikel 3.10 lid 2). Ook hierbij geldt voor vogelrichtlijnsoorten en ha-

bitatrichtlijnsoorten dat aan de handelingen die men verricht een wettelijk belang van de Vogelrichtlijn respectievelijk de Habitatrichtlijn ten grondslag dient te liggen (artikel 3.8 lid 5). Voor de andere beschermde soorten zijn, naast deze wettelijke belangen, ook nog aanvullende belangen geldig (artikel 3.10 lid 2).

3 Ecologie van de egel

Egels komen in Nederland op veel verschillende plekken voor. Tuinen, bosranden, struweel en loofbos zijn goede leefgebieden. Ook in steden waar voldoende groen en schuilplaatsen zijn kunnen egels voorkomen (zoogdiervereniging.nl). Egels zijn 's nachts actief en houden zich overdag op in nesten van bijvoorbeeld bladeren of mos. Deze nesten bevinden zich bijvoorbeeld onder struiken, in dichte hagen, in compost-holen, in konijnenholen of in holtes in bomen. In de zomer kunnen ze ook op kale grond onder struikgewas slapen. Een deel van het jaar, van november/december tot april/mei, zijn egels in winterslaap. Hun winternesten maken ze meestal in de grond maar ook in een gebouw of in een takken- of composthoop. Egels eten vooral dierlijk voedsel, zoals kevers, rupsen, oorwurmen, slakken, regenwormen, kleine zoogdieren of eieren. In het najaar eten ze ook wel vruchten en paddenstoelen (zoogdiervereniging.nl, Veldman en Troost 2019).

4 Onderzoeksmethodiek

Voor het onderzoek naar de aanwezigheid van de egel kan gebruik worden gemaakt van cameravallen of de 'struikrover'. Het gebruik van een marterbox is eventueel ook mogelijk. De apparatuur moet worden ingezet in de landschapselementen met de grootste trefkans en dient minimaal drie weken aanwezig te zijn in de actieve periode van de soort. Inventarisatie in de winterperiode is niet gewenst, vanwege de lage trefkans tijdens de winterslaap. Het gebruik van life-traps wordt afgeraden vanwege de stress en kans op sterfte die hierbij optreedt (Veldman en Troost 2019).

Op deze locatie is er voor gekozen het onderzoek te doen met behulp van de struikrover. De struikrover is een gecamoufleerde buis waarin een wildcamera bevestigd is. Op een vaste afstand van de camera wordt lokstof geplaatst (een blikje tonijn) zodat dieren die in de buurt komen dit ruiken en op de perfecte afstand voor de camera komen te zitten. In het plangebied zijn op twee plaatsen in de groenstrook struikrovers geplaatst (zie onderstaande figuur). De struikrovers hebben van 9 april tot met 11 mei in het plangebied gestaan en hebben alle bewegingen voor de camera in deze periode vastgelegd. Als na deze periode geen opnames van de egel gemaakt zijn, kan met voldoende zekerheid vastgesteld worden dat het plangebied geen deel uitmaakt van het leefgebied van de egel.

Het plangebied (wit kader) met de locaties van de struikrover (rode sterren).

5 Resultaten

Na ruim vier weken in het veld hebben de struikrovers gezamenlijk 5.423 opnames gemaakt. Van deze opnames waren 5.312 foto's van de huismuis. De overige foto's waren van de bruine rat, huisspitsmuis, pimpelmees en winterkoning. Gedurende de volledige periode zijn geen opnames van een egel of een andere diersoort die niet op de vrijstellingslijst staat gemaakt. Het is daarom redelijkerwijs uit te sluiten dat het plangebied deel uitmaakt van het leefgebied van de egel. Door de voorgenomen plannen gaat geen essentieel leefgebied van de egel verloren. Onderstaande foto's zijn enkele opnames van de wildcamera's in het plangebied.

Pimpelmees.

Huisspitsmuis.

6 Conclusie en advies

6.1 Ontheffing Wet natuurbescherming nodig?

In het plangebied is onderzoek verricht naar de aanwezigheid van essentiële elementen van de egel. Tijdens de volledige onderzoeksperiode zijn geen waarnemingen van de egel in het plangebied gedaan. Het is daarom redelijkerwijs uitgesloten dat het plangebied deel uitmaakt van het leefgebied van de egel en het is uitgesloten dat door de voorgenomen plannen essentiële elementen van de egel verloren gaan. Er hoeven geen vervolgstappen voor de egel genomen te worden. Wel dient te allen tijde rekening gehouden te worden met broedende vogels en de zorgplicht.

6.2 Vervolgstappen

- Houd rekening met broedende vogels;
- Houd rekening met de zorgplicht.

Geraadpleegde literatuur

Ministerie EZLI. 2012. Memorie van toelichting bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk.

Ministerie EZ. 2015. Memorie van antwoord bij Wet natuurbescherming. Kamerstuk Eerste Kamer der Staten-Generaal.

SAB, 2020. Quick scan natuur. Hengevelde, De Marke III Fase 2. SAB, Arnhem.

Veldman, J. Troost, C. 2019. Soortenbescherming in Overijssel. Egel, egel, hermelijn en wezel. Provincie Overijssel.

Websites:

www.bij12.nl

www.ndff.nl

www.overijssel.nl

www.rijksoverheid.nl

www.wetten.nl

www.zoogdiervereniging.nl